

**THEORETICAL AND PRACTICAL IMPORTANCE OF ACCOUNTING FOR
CUSTOMS PAYMENTS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

Tokhtamurodov Babur Bakhtiyar o'g'li

Customs Committee

Independent Researcher Phd: Institute of Customs

Annotation: This article analyzes the theoretical and practical significance of accounting for customs duties in the Republic of Uzbekistan. Customs duties are one of the main sources of state budget revenue and play a crucial role in ensuring economic stability. The article discusses the types, functions, and calculation methods of customs duties. It examines the impact of customs duties on domestic market competition, state budget revenues, trade policy, and security. Effective management and control of customs duties can fill the state budget, protect domestic producers, and contribute to economic development. The article provides theoretical foundations for managing customs duties and offers recommendations for their practical improvement.

Keywords: Customs duties, state budget, domestic producers, economic stability, trade policy, security, customs management, Republic of Uzbekistan.

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА БОЖХОНА ТЎЛОВЛАРИ ҲИСОБИНИ
ЮРИТИШНИНГ НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ АҲАМИЯТИ**

Тўхтамуродов Бобур Бахтиёр ўғли

Иш жойи: Божхона қўмитаси

Мустақил изланувчи Phd: Божхона институти

Аннотация: Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикасида божхона тўловлари ҳисобини юритишнинг назарий ва амалий аҳамияти таҳлил қилинади. Божхона тўловлари давлат бюджетини тўлдиришнинг асосий манбааларидан бири бўлиб, иқтисодий барқарорликни таъминлашда муҳим роль ўйнайди. Мақолада божхона тўловларининг турлари, вазифалари ва ҳисоблаш усуллари ёритилади. Божхона тўловларининг ички бозорда рақобат, давлат бюджетига тушумлар, савдо сиёсати ва хавфсизликка таъсири муҳокама қилинади. Божхона тўловларини самарали бошқариш ва назорат қилиш орқали давлат бюджети тўлдирилади, миллий ишлаб чиқарувчилар ҳимоя қилинади ва иқтисодий ривожланишга ҳисса қўшилади. Божхона тўловларини бошқаришнинг назарий асослари ва амалий жиҳатдан такомиллаштириш бўйича тавсиялар келтирилади.

Калит сўзлар: Божхона тўловлари, давлат бюджети, миллий ишлаб чиқарувчилар, иқтисодий барқарорлик, савдо сиёсати, хавфсизлик, божхона бошқаруви, Ўзбекистон Республикаси.

Аннотация: В данной статье анализируется теоретическое и практическое значение учета таможенных пошлин в Республике Узбекистан. Таможенные пошлины являются одним из основных источников дохода государственного бюджета и играют ключевую роль в обеспечении экономической стабильности. В статье обсуждаются виды, функции и методы расчета таможенных пошлин. Рассматривается влияние таможенных пошлин на конкуренцию на внутреннем рынке, доходы государственного бюджета, торговую политику и безопасность. Эффективное управление и контроль таможенных пошлин могут пополнять государственный бюджет, защищать отечественных производителей и

способствовать экономическому развитию. В статье приводятся теоретические основы управления таможенными пошлинами и предлагаются рекомендации по их практическому улучшению.

Ключевые слова: Таможенные пошлины, государственный бюджет, отечественные производители, экономическая стабильность, торговая политика, безопасность, управление таможенными пошлинами, Республика Узбекистан.

Кириш

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев божхона тизимини мамлакатни жаҳон иқтисодиётига боғлайдиган кўприк бўлиши зарурлигини таъкидлаган. Божхона тизими мамлакатнинг ташқи савдо сиёсати ва иқтисодий ривожланишида муҳим ўрин тутди. Божхона тўловлари эса давлат бюджетини тўлдиришнинг асосий манбааларидан бири бўлиб, иқтисодий барқарорликни таъминлашда муҳим аҳамиятга эга. Шу боисдан, божхона тўловлари ҳисобини юритишнинг назарий ва амалий аҳамиятини тушуниш божхона соҳасини яхшилаш ва иқтисодий барқарорликни таъминлаш учун зарурдир.

Божхона тўловлари мамлакат иқтисодиётида муҳим роль ўйнайди, чунки улар давлат бюджетини тўлдириш, миллий ишлаб чиқарувчиларни ҳимоя қилиш, ташқи савдони тартибга солиш ва мамлакат хавфсизлигини таъминлаш каби вазифаларни бажаради. Шу билан бирга, божхона тўловларининг самарали бошқарилиши миллий иқтисодиётнинг барқарорлиги ва ривожланишига хизмат қилади.

Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикасида божхона тўловлари ҳисобини юритишнинг назарий ва амалий аҳамияти, уларнинг турлари, ҳисоблаш усуллари ва иқтисодий таъсири ҳақида сўз юритилади. Божхона тўловларини самарали бошқариш ва назорат қилиш орқали давлат бюджети тўлдирилади, ички бозорда рақобатбардошлик таъминланади ва миллий ишлаб чиқарувчилар ҳимоя қилинади. Божхона тўловларининг аҳамияти ва уларни тўғри бошқариш бўйича тавсиялар келтирилади.

Божхона тўловлари тушунчаси ва вазифалари

Божхона тўловлари мамлакатнинг божхона чегараларидан ўтказилган товарлар ва транспорт воситалари учун ундириладиган мажбурий тўловлардир. Уларнинг мақсадлари ва вазифалари қуйидагиларни ўз ичига олади:

1. Миллий иқтисодий манфаатларни ҳимоя қилиш: Божхона тўловлари орқали маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни чет эл рақобатидан ҳимоя қилиш мумкин.
2. Давлат бюджетини тўлдириш: Божхона тўловлари давлат бюджетига кирим бўлиб, турли ижтимоий ва иқтисодий дастурларни молиялаштириш учун маблағ яратади.
3. Савдо-иқтисодий муносабатларни тартибга солиш: Божхона тўловлари ташқи савдони тартибга солишда муҳим восита бўлиб хизмат қилади.
4. Хавфсизлик ва санитария назорати: Божхона тўловлари орқали мамлакатга хавфли ва санитария талабларига жавоб бермайдиган товарларнинг кириб келишини олдини олиш мумкин.

Божхона тўловлари турлари

1. Божхона божи: Импорт ва экспорт қилинадиган товарларга қўйиладиган тўловдир. Божхона божининг асосий мақсади миллий ишлаб чиқаришни ҳимоя қилиш ва давлат бюджетига тушумларни таъминлашдир.

- Импорт божи: Чет элдан келтириладиган товарларга қўлланилади ва маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни рақобатдан ҳимоя қилади.

- Экспорт божи: Айрим товарларнинг мамлакатдан ташқарига чиқарилишини чеклаш ёки назорат қилиш мақсадида жорий этилади.

2. Қўшилган қиймат солиғи (ҚҚС): Импорт қилинадиган товарларга қўлланилади ва унинг мақсади товарларнинг қийматини адолатли баҳолаш ва ички бозорда рақобатни таъминлашдир.

3. Акциз солиғи: Ушбу тўлов ички ва ташқи бозордаги айрим товарларга қўлланилади. Масалан, спиртли ичимликлар, тамаки маҳсулотлари ва ёқилғи каби маҳсулотларга акциз солиғи қўлланилади.

4. Божхона расмийлаштируви тўловлари: Бу тўловлар божхона процедураларини амалга ошириш билан боғлиқ харажатларни қоплаш учун ундирилади. Улар божхона расмийлаштируви жараёнида хизмат кўрсатиш учун тўланадиган маблағлардан иборат.

Божхона тўловлари ҳисоблашнинг бир нечта усуллари мавжуд:

1. Адиваорқалининг қиймат усули: Божхона тўловлари товарнинг асл қийматидан фоиз шаклида ҳисобланади. Масалан, товарнинг қийматига нисбатан 10% бож тўланади.

2. Специфик усул: Товарнинг физик ўлчамларига (вазни, ҳажми, сони ва ҳоказо) асосланган тўлов. Масалан, 1 килограмм учун белгиланган тўлов миқдори.

3. Қўшма усул: Ушбу усул адиваорқалининг қиймат усули ва специфик усулнинг комбинациясидан иборат.

Божхона тўловлари иқтисодиётнинг турли соҳаларига таъсир кўрсатади:

1. Ички бозорда рақобат: Божхона тўловлари орқали миллий ишлаб чиқарувчиларнинг рақобатбардошлиги ошади, чунки импорт товарларига қўшимча тўловлар жорий этилади.

2. Давлат бюджети: Божхона тўловлари давлат бюджетига кириш бўлиб, мамлакатнинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланишига ҳисса қўшади.

3. Савдо сиёсати: Божхона тўловлари ташқи савдони тартибга солишда муҳим восита бўлиб, мамлакатнинг савдо сиёсатини шакллантиришга ёрдам беради.

4. Хавфсизлик ва санитария: Божхона тўловлари орқали мамлакатга кириб келаётган товарларнинг хавфсизлиги ва санитария талабларига жавоб бериши назорат қилинади.

Божхона тўловларининг назарий асослари ва уларнинг турлари мамлакат иқтисодиётида муҳим ўрин тутadi. Божхона тўловларини тўғри ва самарали бошқариш орқали давлат бюджети тўлдирилади, ички бозорда рақобатбардошлик таъминланади ва миллий ишлаб чиқарувчилар ҳимоя қилинади. Божхона тўловлари миллий иқтисодиётни ҳимоя қилиш, давлат бюджетини тўлдириш, савдо-иқтисодий муносабатларни тартибга солиш ва хавфсизликни таъминлаш каби вазифаларни бажаради.

Амалий аҳамияти

1. Давлат бюджетини тўлдириш: Божхона тўловлари давлат бюджетининг муҳим қисмини ташкил қилади ва иқтисодий ривожланиш учун зарур маблағларни таъминлайди.
 2. Иқтисодий барқарорлик: Божхона тўловларининг самарали бошқарилиши ички бозорда рақобатни адолатли сақлашга ёрдам беради. Бу эса миллий ишлаб чиқарувчиларнинг рақобатбардошлигини оширади.
 3. Хавфсизликни таъминлаш: Божхона органлари орқали товарларнинг қонунийлиги ва хавфсизлиги назорат қилинади. Контрабанда ва қалбаки маҳсулотларнинг олдини олиш орқали аҳоли соғлиғи ва хавфсизлиги ҳимоя қилинади.
 4. Ташқи савдони тартибга солиш: Божхона тўловлари ташқи савдо сиёсатининг муҳим қисми бўлиб, улар орқали импорт ва экспорт ҳажмларини назорат қилиш мумкин.
- Ўзбекистон Республикасида божхона тўловлари ҳисобини юритиш нафақат назарий жиҳатдан, балки амалий жиҳатдан ҳам катта аҳамиятга эга. Божхона тўловларини самарали бошқариш ва назорат қилиш орқали давлат бюджети тўлдирилади, иқтисодий барқарорлик таъминланади, миллий саноат рағбатлантирилади ва аҳоли хавфсизлиги муҳофаза қилинади. Шунинг учун божхона соҳасини янада такомиллаштириш ва замонавийлаштириш юзасидан ислохотларни олиб бориш зарур.